

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Adam Jewgraf
Sędziowie:	SSA Elżbieta Lipińska SSA Jolanta Solarz (spr.)
Protokolant:	Marta Perucka

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2013 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **S. P.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 18 kwietnia 2013 r. sygn. akt I C 705/12

1. **oddala obie apelacje;**

2. **znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka S. P. domagała się zasądzenia od strony pozwanej (...) S.A. w W. kwoty 350.000 zł, na którą składały się kwoty po 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenia dóbr osobistych w związku ze śmiercią rodziców z ustawowymi odsetkami od dnia 5.06.2012 r., 70.000 zł tytułem odszkodowania wskutek znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej w związku ze śmiercią matki D. P. z ustawowymi odsetkami od kwoty 50.000 zł od dnia 5.06.2012 r. i od kwoty 20.000 zł od dnia następującego po 30-tym dniu od dnia doręczenia odpisu pozwu; 80.000 zł tytułem odszkodowania wskutek znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej w związku ze śmiercią ojca B. P. z ustawowymi odsetkami od kwoty 50.000 zł od dnia 5.06.2012 r. i od kwoty 30.000 zł od dnia następującego po 30-tym dniu od dnia doręczenia odpisu pozwu.

Wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Opolu zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki S. P. kwotę 150.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5.06.2012 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, nie obciążając powódki kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej, zaś w pozostałej części powództwo oddalił.

Sąd Okręgowy po przeprowadzeniu postępowania dowodowego dokonał następujących istotnych ustaleń faktycznych:

W dniu 17.02.2003 r. doszło do wypadku komunikacyjnego spowodowanego przez J. G. oraz T. S., w wyniku którego matka powódki D. P. poniosła śmierć na miejscu, natomiast ojciec powódki B. P. w wyniku doznanych obrażeń ciała zmarł po przewiezieniu do szpitala.

S. P. w chwili śmierci rodziców miała lat 12, chodziła do V klasy szkoły podstawowej. Powódka z rodzicami mieszkała w domu jednorodzinnym w D., którego jest właścicielem tego domu od 1997 r.

Matka powódki przed śmiercią nie miała stałej pracy, ale do pracy sezonowej do Niemiec, przy zbiorze truskawek. Ojciec powódki był na rencie.

Powódka po śmierci rodziców załamała się, płakała, nie mogła spać, przeżywała śmierć rodziców, było jej ciężko, miała problemy z nauką. Wróciła do „normalności” bo nikomu nie chciała pokazać, że jest jej źle, nie chciała litości, musiała wkroczyć w dorosłość, zacząć dbać o dom. Musiała się przyzwyczaić do bólu po śmierci rodziców. Zazdrościła kolegom, że mają rodziców, że mogą z nimi porozmawiać o wszelkich problemach, a ona ze wszystkim musi być sama.

Powódką zaopiekowała się jej przyrodnia siostra B. Ł., która zamieszkała z powódką wraz z mężem oraz jej córką. Około 2 lata temu B. Ł. wyjechała do Niemiec i od tego czasu powódka mieszka sama. W chwili obecnej powódka jest studentką II roku Politechniki (...), na kierunku (...). Od 1.10.2012 r. do 30.09.2013 r. przebywa na urlopie losowym. Utrzymuje się z renty rodzinnej w kwocie 1.300 zł miesięcznie.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie co do zasady, a skoro strona pozwana wypłaciła powódce z tytułu znacznego pogorszenia się jej sytuacji życiowej, związanej ze śmiercią rodziców, kwotę 50.000 zł, tj. 30.000 zł w związku ze śmiercią matki, 20.000 zł w związku ze śmiercią ojca, nie zaprzeczając swojej odpowiedzialności, to nie wymaga uzasadnienia co do zasady odpowiedzialności strony pozwanej wobec powódki w tym zakresie. W ocenie Sądu I instancji kwota 50.000 zł wypłacona powódce nie jest „stosownym odszkodowaniem”, o jakim mowa w art. 446 § 3 k.c. i mając na uwadze, że wysokość odszkodowania nie może być symboliczna, a jednocześnie nie może być nadmierna, to odpowiednia będzie kwota 100.000 zł, dlatego zasądzono 50.000 zł z tego tytułu.

Sąd Okręgowy wskazał, że strona pozwana błędnie wywodziła, że w odniesieniu do deliktów zaistniałych przed 3.08.2008 r. brak jest możliwości prawnych dochodzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej, bowiem judykatura stoi na stanowisku, że ochronie przewidzianej w przepisach art. 23 k.c., art. 24 k.c. i 448 k.c. podlega odrębne dobro osobiste w postaci szczególnej, emocjonalnej więzi rodzinnej, między osobami najbliższymi.

Sąd I instancji stwierdził, że iż naruszone zostało dobro osobiste powódki w postaci więzi rodzinnych, rodzice powódki byli najbliższymi osobami, po ich śmierci powódka została sama. W wyniku śmierci rodziców powódka doznała krzywdy w postaci cierpień psychicznych, dlatego na podstawie art. 448 k.c. należy jej się odpowiednia suma tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, która nie może być symboliczna, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość, a przy tym utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadającym aktualnym warunkom przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa.

Ustalając wysokość zadośćuczynienia należnego powódce na 100.000 zł, Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na rozległość cierpień psychicznych i wiek powódki oraz fakt, że powódka utraciła od razu obojga rodziców.

Odsetki zostały zasądzone od dnia 5.06.2012 r., bowiem powódka wezwała stronę pozwaną pismem z dnia 22.05.2012 r., a 4.06.2012 r. strona pozwana ostatecznie zajęła stanowisko w kwestii roszczeń powódki.

Stosownie do uwzględnionego żądania Sąd Okręgowy obciążył stronę pozwaną kosztami zastępstwa procesowego powódki, uznając, że brak jest podstaw do zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotnej

stawki minimalnej, bowiem żądanie pozwu jest typowym żądaniem i jego dowodzenie nie było skomplikowane, odbyła się tylko jedna rozprawa.

Jednocześnie powódka nie została obciążona kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej od oddalonego powództwa w oparciu o art. 100 k.p.c. zdanie 2.

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok w części tj. w punkcie I co do kwoty 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz w całości co do punktów II i III, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonej tytułem zadośćuczynienia, orzeczenie o kosztach postępowania przed sądem I instancji w drodze ich stosunkowego rozdzielenia, odpowiednio do uwzględnionego roszczenia, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych oraz zasądzenia od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Strona pozwana zarzuciła:

1. naruszenie prawa materialnego, a to:

- przepisów art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c., poprzez uznanie, że przepisy te stanowią podstawę prawną do zasądzenia na rzecz powódki zadośćuczynienia za doznaną wskutek śmierci matki i ojca krzywdę, w sytuacji, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem wejścia w życie przepisu art. 446 § 4 k.c.,
- przepisów art. 6 k.c. oraz art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c., poprzez uznanie, że powódka wykazała zaistnienie przesłanek, uzasadniających zasądzenie zadośćuczynienia, podczas gdy nie zostało wykazane, że powódka doznała rozstroju zdrowia kwalifikowanego jako choroba psychiczna;

2. naruszenia prawa procesowego, a to:

- przepisu art. 227 k.p.c., art. 278 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na bezzasadnym oddaleniu wniosku dowodowego strony powodowej o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychologa w sytuacji, gdy nie zostały ustalone okoliczności mające istotne znaczenie dla sprawy, a których ustalenie wymaga wiadomości specjalnych,
- przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na uznaniu, że zebrany materiał dowodowy wystarczająco uzasadnia zasądzenie zadośćuczynienia, podczas gdy nie zostało wykazane, że powódka doznała rozstroju zdrowia kwalifikowanego jako choroba psychiczna,
- przepisu art. 100 k.p.c. w związku z art. 98 § 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. poprzez niewłaściwe dokonanie stosunkowego rozdzielenia.

Jednocześnie strona pozwana podkreśliła, iż nie kwestionuje zasadności zasądzenia na rzecz powódki odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia się jej sytuacji życiowej wskutek śmierci rodziców na podstawie przepisu art. 446 § 3 k.c.

Powódka zaskarżyła wyrok w części oddalającej powództwo i zarzuciła wyrokowi:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a to:

- **art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów**, polegające na sformułowaniu wniosków logicznie niespójnych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego i ustaleń faktycznych, a przede wszystkim przyjęcie, że kwota łącznie po 100.000

zł jest kwotą odpowiednią zarówno z zakresie zadośćuczynienia jak również odszkodowania należnego powódce w związku ze śmiercią rodziców,

- **art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie** i nieuzasadnienie, jakim dowodom przeprowadzonym w toku postępowania Sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, a na jakich oparł swoje rozstrzygnięcie,

2. naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, a to:

- **art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.** i w konsekwencji zasądzenie rażąco zaniżonego zadośćuczynienia na rzecz powódki i oddalenie dalej idącego powództwa;

- **art. 446 § 3 k.c.** i w konsekwencji zasądzenie rażąco zaniżonego odszkodowania z powodu znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej powódki po śmierci rodziców oraz oddalenie dalej idącego powództwa.

Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki dalszej kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku z naruszeniem jej dóbr osobistych w związku ze śmiercią rodziców w wyniku wypadku z dnia 17.02.2003 r. wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 5 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty oraz zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki dalszej kwoty 100.000 zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia następnego po doręczeniu odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia zapłaty, a nadto o zmianę zaskarżonego wyroku z w części dotyczącej kosztów postępowania za pierwszą instancję stosowanie do wyników sprawy i zasądzenie na rzecz powódki kosztów procesu za **II** instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja żadnej ze stron nie zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie wskazać należy, iż, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie zasługiwały na uwzględnienie zarzuty podniesione przez obie strony, dotyczące naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. , a także art. 328 § 2 k.p.c.

Sąd Okręgowy spośród dowodów zaoferowanych przez strony oddalił jedynie wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, a decyzję swoją uzasadnił.

W wyniku prawidłowo przeprowadzonego postępowania dowodowego ustalone zostały wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności i Sąd Okręgowy nie naruszył reguł swobodnej oceny dowodów, w szczególności zasad logiki, wiedzy i doświadczenia życiowego.

W konsekwencji, uznając, iż ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji były prawidłowe i znajdowały oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, Sąd Apelacyjny przyjął je za podstawę swojego rozstrzygnięcia.

Strona pozwana w swojej apelacji bezzasadnie twierdziła, iż powódce nie należy się zadośćuczynienie za śmierć rodziców w oparciu o art. 448 § 1 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c., bowiem nie wykazała, iż doznała kwalifikowanego rozstroju zdrowia w postaci choroby psychicznej.

W judykaturze Sądu Najwyższego ugruntowany jest już pogląd, że co do zasady, na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (tak: uchwała SN z 22 października 2010r. III CZP 76/10, wyrok SN z 11 maja 2011 roku I CSK 621/10, uchwała SN z 13 lipca 2011 roku III CZP 32/11).

Więź emocjonalna jaka istnieje między członkami prawidłowo funkcjonującej rodziny zasługuje na status dobra osobistego, podlegającego ochronie przewidzianej w art. 24 § 1 k.c., a spowodowanie śmierci osoby bliskiej może

stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadnić przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.

Zadośćuczynienie przewidziane w art. 448 k.c. nie ma charakteru odszkodowawczego, stanowi formę pieniężnego wynagrodzenia niemajątkowych i niewymiernych krzywd, jest tylko pewnym surogatem. Ma ono na celu zrekompensowanie krzywdy za naruszenie prawa do życia w rodzinie i ból spowodowany utratą najbliższej osoby, przy czym każdy przypadek powinien być indywidualizowany z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji ustalił, że powódka utraciła jednocześnie oboje rodziców, odczuwała więc ból spowodowany poczuciem straty, osamotnieniem i brakiem oparcia w rodzicach, zwłaszcza, że miała wówczas 12 lat.

Sytuacja w jakiej znalazła się powódka w wyniku zdarzenia, za które ponosi odpowiedzialność strona pozwana, oraz fakt, że będąc dzieckiem, po stracie rodziców odczuwała m.in. samotność, smutek, bezsilność, świadczy, że doznała krzywdy spowodowanej zerwaniem więzi rodzinnych. Zgodzić się trzeba z Sądem Okręgowym, że dla ustalenia cierpień związanych ze śmiercią rodziców, nie było konieczne dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa. Tym samym niezasadny był podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. i art. 278 k.p.c.

Natomiast określenie wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę stanowi istotne uprawnienie Sądu meriti i w tym zakresie Sąd Okręgowy dysponował swobodą decyzyjną.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji ustalił kwotę zadośćuczynienia, uwzględniając wszystkie istotne okoliczności mające wpływ na rozmiar krzywdy.

Kwota 100.000 zł zadośćuczynienia stanowi odpowiednią rekompensatę za naruszenie prawa do życia w rodzinie i ból spowodowany utratą najbliższych osób, jakimi byli rodzice.

Tym samym również apelacja powódki, kwestionująca wysokość przyznanego zadośćuczynienia, jako zbyt niskiego, nie zasługuje na uwzględnienie.

Należy zauważyć, że kwota 100.000 zł stanowi ekonomicznie odczuwalną wartość i jest wysoka, biorąc pod uwagę stopę życiową społeczeństwa w Polsce i osiągane przeciętnie zarobki.

Kwestionowanie przez powódkę wysokości przyznanego odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. również nie miało uzasadnionych podstaw.

To na powódce, dochodzącej roszczenia z art. 446 § 3 k.c., spoczywał obowiązek wykazania, że śmierć rodziców spowodowała znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej, poprzez porównanie hipotetycznego stanu materialnego jaki by istniał, gdyby żyli rodzice powódki, a tym w jakim znalazła się wskutek ich śmierci.

Strona pozwana nie kwestionowała odszkodowania przyznanego powódce za pogorszenie jej sytuacji życiowej w wysokości 100.000 zł (łącznie z wypłaconą przez procesem sumą), zaś powódce nie udało się skutecznie w apelacji wykazać, by uwzględniając sytuację materialną rodziców, ich wiek i możliwości zarobkowe, sytuacja powódki, gdyby żyli, byłaby tak dobra w porównaniu z obecną, iż uzasadniałaby zasądzenie kwoty dwukrotnie wyższej, niż to miało miejsce.

Reasumując, stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia prawa materialnego w postaci art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. ani też w postaci art. 446 § 3 k.c.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego uznać należy za prawidłowe, również co do orzeczenia o kosztach. W istocie kwota zasądzona na rzecz powódki zależała od oceny Sądu, zatem właściwe było powołanie się na zdanie drugie art. 100 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, obie apelacje, jako bezzasadne, podlegały oddaleniu, na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego oparto na art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., dokonując ich wzajemnego zniesienia.

bp